

Antoni Nughes

(18.6.1943 - 4.5.2018)

Pertoca avui fer una breu necrologia del doctor Antoni Nughes, membre corresponent de la Secció de Filosofia i Ciències Socials, que fa pocs dies morí a l'Alguer, a l'illa de Sardenya. El proppassat dilluns, el síndic de la ciutat, Mario Bruno, i la Junta Comunal en ple, amb la presència del cardenal Lluís Martínez i Sistach en representació de l'Església catalana, al costat de polítics i representants d'entitats culturals i una gernació, acomiadaven a la catedral dom Antoni Nughes.

Ell és un bon exponent de com, en àmbits difícils, la llengua i la cultura catalanes han aconseguit continuar vives gràcies a la tossuderia i el compromís cívic de la societat civil. Nughes ha estat un intel·lectual de combat per mantenir la llengua i la identitat alguereses enfront de la cada cop més important italianització de l'enclavament català de la Sardenya.

Llicenciat en teologia i doctorat en història, ben aviat es dedicà a l'estudi dels lligams de l'Alguer amb la cultura catalana, que ell definia com «un miracle vivent en l'àmbit històric i sociolingüístic» i pel qual «hem de fer tot el possible per mantenir-lo viu». Amb aquest objectiu, ha treballat amb rigor i erudició en una multitud de fronts. En els camps de la història, el pensament, l'arxivística, l'urbanisme, l'art, la llengua, l'antropologia, la geografia, la toponímia, la pedagogia, la literatura i la publicística.

Tenim a la memòria la seva participació en el Ple de la nostra Secció de Filosofia i Ciències Socials reunit a l'Alguer l'abril de 2014, on, conjuntament amb Francesc Ballo-
ne, desenvolupà la ponència «L'Alguer: societat, cultura i llengua». Hi fou examinada la situació actual de l'alguerès i la cultura catalana en el marc de l'evolució demogràfica, política, sociocultural i educativa des d'una perspectiva històrica i actual, així com les pistes de futur obertes per l'acció de l'Administració i per les diverses iniciatives i entitats de la societat civil algueresa enfront de les greus dificultats de pervivència de l'alguerès i de la cultura catalana a la Sardenya. Aquest ple, al qual també assistí el president de l'Institut, fou un implícit reconeixement a la tasca de Nughes en la investigació i difusió

de la cultura catalana en aquella contrada sarda. Fou per aquesta basta tasca acadèmica que va ser elegit membre corresponent de la nostra Secció.

Al costat de la seva obra erudita, el seu combat el portà a promoure l'aprenentatge del català en l'educació secundària en el marc de la Llei regional 26/97 per la tutela de la llengua i la cultura a Sardenya (català a l'Alguer, sard a la resta de l'illa).

Des del seu inici, col·laborà amb l'Escola de Alguerés Pasqual Scanu, creada el 1982 per ensenyar gratuïtament l'alguerès a adults i joves, conjuntament amb la seva història i cultura. L'escola difon la varietat algueresa del català segons els criteris de llengua escrita del model d'àmbit restringit de l'alguerès aprovat per l'Institut d'Estudis Catalans.¹ Nughes ha estat l'ànima i el director d'aquesta escola guardonada amb el Premi Baldiri Reixac.

Com a eclesiàstic ha lluitat per mantenir l'alguerès en la litúrgia, un important signe visible per a dotar de prestigi popular la llengua catalana i la seva cultura; qüestió no sempre fàcil enfront de bisbes italians i italianistes, que han anat ocupant la seu de l'Alguer-Bosa. Sobre això, vegeu el seu treball «Llengua i Església a l'Alguer», publicat per la Secció Filològica.² És autor de l'ordinari de la missa en alguerès, conjuntament amb l'abadia de Montserrat, el qual ha vist diverses edicions.

Ha estat responsable del patrimoni i dels béns culturals eclesiàstics, des d'on ha fet una tasca ingent de recuperació i restauració. També fou el director de l'Arxiu Diocesà i contribuï a preservar i mantenir el llegat cultural alguerès amb especial referència a aquell que mostra la continuïtat de la catalanitat del territori. Des d'aquest encàrrec, ha dedicat els seus esforços a divulgar la història i la cultura de l'Alguer, sense oblidar contribucions erudites com la dedicada a l'Església i la societat alguerese al segle XVI, publicada per l'Institut d'Estudis Catalans.³

És autor d'una important garba de monografies i d'articles sobre la cultura algueresa, que constitueixen un llegat de referència per al coneixement i l'estudi de l'ahir i de l'avui de la realitat algueresa. A través de la revista *L'Alguer*, ha contribuït a mantenir els vincles culturals entre la seva ciutat i la resta de la catalanofonia.

La seva tasca ha estat reconeguda amb distincions com ara el Premi Canigó de la Universitat Catalana d'Estiu o el Premi Martí Gasull que atorga la Plataforma per la

1. Cf. LUCA SCALA, *Català de l'Alguer: criteris de llengua escrita: model d'àmbit restringit de l'alguerès: document aprovat per l'Institut d'Estudis Catalans*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2003.

2. Cf. *Jornades de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans a l'Alguer: 2 i 3 de juny de 2000*, Barcelona, IEC, 2001, p. 27-32.

3. Antoni NUGHES, *El sínodo del bisbe Baccallar: l'Alguer: Església i societat al segle XVI*, Barcelona, IEC, 1991.

Llengua. Tot i que la que més aprecià fou la de Fidelitat a l'Alguer concedida per unanimitat per la municipalitat algueresa i lliurada el febrer de 2017 en un acte públic solemne al Teatre Cívic, al qual ja no pogué assistir personalment.

La figura del doctor Antoni Nughes posa sobre la taula la realitat, les constants i els reptes actuals i de futur de la societat de l'Alguer. També palesa la necessitat d'una acció coordinada, no sempre fàcil d'assolir, entre les diverses instàncies que treballen per la salvaguarda de la cultura i la llengua catalanes, les quals es troben, a hores d'ara, en la cruïlla decisiva entre la seva continuïtat o la seva dissolució.

Enfront d'aquesta situació cal que estrenyem la relació entre la nostra acadèmia i l'Alguer en el camp de les ciències, les humanitats i especialment en el lingüístic, amb els membres algueresos de l'Institut i de les societats filials com a capdavanters. És el millor homenatge i la millor memòria que podem fer a Antoni Nughes.

Text llegit pel senyor Josep González-Agàpito i Granell en el Ple del dia 10 de maig de 2018